

การประเมินโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา
ที่เอื้อต่อศักยภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุกแค สระบุรี*

ASSESSMENT OF LANDSCAPE IMPROVEMENT PROJECTS AND DEVELOPMENT OF
LEARNING RESOURCES WITHIN EDUCATIONAL INSTITUTIONS CONTRIBUTING TO
THE LEARNING POTENTIAL OF DEBSIRIN PHUKHAE SARABURI SCHOOL, SARABURI

ธนาพล จีระเดชภัทร์ Thanapol Jeeradechpat

โรงเรียนเทพศิรินทร์พุกแค สระบุรี Debsirin Phukhae Saraburi School, Thailand

Corresponding Author E-mail: tomk10bb@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อศักยภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุกแค สระบุรี ภายใต้กรอบการประเมินเชิงระบบของ CIPPIEST Model มีขอบเขตการประเมิน 8 ด้าน ได้แก่ บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ ประสิทธิภาพ ความยั่งยืน และการถ่ายทอดความรู้ โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ 1) รองผู้อำนวยการและครู 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 และ 4) ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนเทพศิรินทร์พุกแค สระบุรี ดำเนินการประเมินในระหว่างวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2563 โดยใช้แบบประเมินผลโครงการ แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยสอบถามความคิดเห็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPPIEST Model ประเมินเชิงระบบและวิเคราะห์ประเมินพฤติกรรมนักเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนภายหลังการดำเนินกิจกรรม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการอธิบายข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมิน พบว่า การประเมินโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อศักยภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุกแค สระบุรี ในภาพรวมมีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, การปรับปรุงภูมิทัศน์, แหล่งเรียนรู้, ศักยภาพการเรียนรู้

Abstract

This article aims to evaluate landscape improvement projects and develop learning resources within educational institutions that contribute to the learning potential of Debsirin Phukhae Saraburi School under the CIPPIEST Model's systematic assessment framework, there are eight areas of assessment: contextual, input, process, productivity, impact, effectiveness. In sustainability and knowledge transfer, the informant group includes 1) Deputy Director and Teacher 2) Basic Education Committee 3) Students in Grades 1-6 and 4) Parents of students in Grades 1-6, Debsirin Phukhae Saraburi School conducted the assessment between May 16, 2019 and September 30, 2020. Student Satisfaction Questionnaire Student learning behavior assessments and structured interviews by asking for information groups opinions and analyzing data using a model assessment model. CIPPIEST Model systematically evaluates and analyzes student behavior and student satisfaction after the activity. It uses descriptive statistics to describe data, including averages and standard deviations. The results showed that the overall landscape improvement and learning resources within the school contributed to the learning potential of Debsirin Phukhae Saraburi School has the highest quality level.

Keywords: Projects Assessment, Landscape Improvement, Learning Resources, Learning Potential

บทนำ

พระราชบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545) และนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลได้กล่าวถึงหลักการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และเพื่อให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันทางการศึกษา พัฒนาค้นได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สอดคล้องกับธีระ รุญเจริญ (2550) ที่กล่าวว่า สังคมปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ แหล่งความรู้มีมากมายมหาศาลเกินกว่าที่จะเรียนรู้ได้หมดซึ่งมนุษย์มีลักษณะพิเศษ คือ สามารถเรียนรู้และพัฒนาตัวเองได้ตลอดเวลา การเรียนรู้และสังคมความรู้ทำให้การพัฒนาวิชาการต่างๆ ก้าวหน้า และที่สำคัญคือวิชาการที่เป็นความรู้เหล่านั้นมีผลโดยตรงต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ โดยทำให้เกิดมีชีวิตที่มีความสะดวกสบายและแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยการใช้ความรู้และเก็บสะสมความรู้ รู้จักคิด รู้จักเหตุผล และทำให้การใช้ปัญญาเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน สถานศึกษาซึ่งเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษาจะต้องมีการปรับบทบาทของสถานศึกษาในด้านการจัดการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม บุคลากรในสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และสามารถจัดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมได้ทุกเรื่องรับผิดชอบ รวมทั้งสามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้โดยจำเป็นต้องนำกระบวนการจัดการความรู้มาใช้ในการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นกลยุทธ์ในการที่จะทำให้คนได้รับความรู้ที่ต้องการภายในเวลาที่เหมาะสม รวมทั้งช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนและนำความรู้ไปปฏิบัติเพื่อยกระดับและปรับปรุงการดำเนินงานขององค์กร (Dell; & Grayson, 1998) ดังนั้น การนำการจัดการความรู้มาใช้ในสถานศึกษาจึงถือว่า

เป็นปัจจัยสำคัญที่สถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความตระหนักถึงความสำคัญของความรู้ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ อีกทั้ง สถานศึกษาเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญคือการพัฒนาการเรียนรู้ของคนในสังคมทุกระดับให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม บุคลากรในสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และสามารถจัดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมได้ทุกเรื่องที่ได้รับผิดชอบสามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้โดยจำเป็นต้องนำกระบวนการการจัดการความรู้มาใช้ในการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ด้านที่ 3 แนวทางการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้เห็นความสำคัญดังกล่าวจึงกำหนดนโยบายด้านการจัดการศึกษาที่เน้นให้ทุกโรงเรียนพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดให้สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกำหนดให้มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีการสนับสนุนให้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรระดับสถานศึกษา

โรงเรียนเทพศิรินทร์พุดแค สระบุรี เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกระทรวงศึกษาธิการมุ่งมั่นพัฒนามาตรฐานการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามวิสัยทัศน์และพันธกิจเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา หรือมีคุณภาพเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดและมีค่าเฉลี่ย ผลการทดสอบระดับชาติมีพัฒนาการสูงขึ้น โรงเรียนมีหน้าที่พัฒนานักเรียนให้มีความสามารถในการอ่าน เขียน และการสื่อสาร ทักษะกระบวนการคิด การสร้างนวัตกรรม มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการสื่อสาร ส่งเสริมความรู้ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ รวมทั้งมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ และมีคุณลักษณะนักเรียนเทพศิรินทร์ ด้วยการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐาน และเป็นคนดีมีคุณค่าของสังคมไทย และเป้าประสงค์เพื่อ 1) สถานศึกษาเป็นแบบอย่างด้านการบริหารจัดการการพัฒนาผู้เรียนและการพัฒนาครูเป็นครูมืออาชีพ 2) ผู้เรียนมีทักษะในการดำรงชีวิต และมีความเป็นนักเรียนเทพศิรินทร์ 3) ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา 4) ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรและตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 5) สถานศึกษามีบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 6) สถานศึกษามีเครือข่ายในการจัดการศึกษา

จากเป้าหมายดังกล่าว ผู้บริหารและคณะกรรมการสถานศึกษาเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงเห็นว่า โรงเรียนต้องจัดหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนรวมทั้งการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายข้างต้น ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจึงต้องเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ทางโรงเรียนได้ศึกษา สืบหา จัดหา และจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ รวมทั้งการระดมทรัพยากรจากภายนอก ได้แก่ วิทยากรและภูมิปัญญาในท้องถิ่น โรงเรียนจึงได้จัดให้มีการดำเนินกิจกรรมโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อศักยภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุดแค สระบุรี การดำเนินโครงการมีความจำเป็นต้องได้รับ

การประเมินโครงการเพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติงานในเชิงประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียนอันเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดในการพัฒนาและดำเนินการจัดกิจกรรมทางการศึกษา โรงเรียนเทพศิรินทร์พุดฯ สระบุรี จึงกำหนดให้มีการประเมินโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อศักยภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุดฯ สระบุรี

โดยการประเมินโครงการในครั้งนี้ ผู้ประเมินใช้รูปแบบการประเมินของ Daniel L. Stufflebeam ที่มีชื่อว่า CIPP Model และได้รับการขยายผลผลิตเป็น IEST อีกจึงเป็น CIPPIEST Model เป็นแนวทางในการประเมิน (มาเรียม นิลพันธุ์, 2553) ทั้งนี้ เนื่องจากรูปแบบการประเมินแบบ CIPPIEST Model เป็นรูปแบบการประเมินที่ครอบคลุมองค์ประกอบทุกด้านของการประเมินโครงการอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ ไม่เน้นการวิเคราะห์จุดใดจุดหนึ่ง แต่เป็นรูปแบบการประเมินที่มีความต่อเนื่องทำให้ได้ข้อมูลครบถ้วน ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการโดยการพิจารณาใน 8 ด้าน คือ การประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ การประเมินผลผลิต การประเมินด้านผลกระทบ การประเมินด้านประสิทธิผล การประเมิน ด้านความยั่งยืน และการประเมินด้านการถ่ายทอดความรู้ โดยการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการในเชิงระบบของโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อศักยภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุดฯ สระบุรี เพื่อนำผลการประเมินมาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและปรับปรุงการดำเนินงานส่งเสริมการจัดการศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนเทพศิรินทร์พุดฯ สระบุรีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การประเมินครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อศักยภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุดฯ สระบุรี ภายใต้กรอบการประเมินเชิงระบบของ CIPPIEST Model

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการตามโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อศักยภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุดฯ สระบุรี โดยมีขั้นตอนการดำเนินการตามกรอบการประเมินของ CIPPIEST Model ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินบริบทและปัจจัยนำเข้า เป็นขั้นตอนในการประเมินความสอดคล้องชัดเจนของวัตถุประสงค์ของโครงการกับความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติได้จริงสอดคล้องกับสภาพปัญหาของนักเรียน และความพร้อมของปัจจัยนำเข้าโครงการทรัพยากรที่เอื้อต่อการดำเนินงานของโครงการในด้านบุคลากร รองผู้อำนวยการ ครู ผู้ปกครองและนักเรียน งบประมาณ วัสดุ-อุปกรณ์ และสถานที่ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนาซึ่งจะทำให้การวางแผนการพัฒนาตรงตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ในการดำเนินการได้วิเคราะห์ปัญหาและความเป็นไปได้โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการโครงการเพื่อทำการศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาและวิเคราะห์ปัญหา

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ รองผู้อำนวยการ ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเทพศิรินทร์พุดฯ สระบุรี

1.2 เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบประเมินผลโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อศักยภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุดฯ สระบุรี ด้านบริบทและปัจจัยนำเข้า สร้างเครื่องมือโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ นำแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาและโครงสร้าง 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ด้านบริบทและปัจจัยนำเข้า สร้างแบบสัมภาษณ์โดยใช้คำถามปลายเปิด นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาและโครงสร้าง

1.3 ระยะเวลาในการประเมิน ในระหว่างวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2562

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินสภาพปัญหาจากการบริหารงานโครงการตลอดจนการวางแผน การแก้ไข การปฏิบัติ การดูแล การติดตามและการนิเทศการดำเนินงานหรือการบริหารโครงการ จากปัญหาที่คณะกรรมการดำเนินการโครงการ ได้ดำเนินการวิเคราะห์ปัญหา ได้กำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยมีแนวทางในการดำเนินการดังนี้ 1) การประชุมระดมความคิดเห็นของคณะกรรมการดำเนินการ 2) ศึกษาเอกสาร ศึกษาดูงาน 3) วางรายละเอียดของเนื้อหา 4) กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ และวิทยากร 5) กำหนดปฏิทินดำเนินการ และ 6) ดำเนินการจัดกิจกรรม

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ รองผู้อำนวยการ ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนเทพศิรินทร์พุดฯ สระบุรี

2.2 เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบประเมินผลโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อศักยภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุดฯ สระบุรี 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ด้านกระบวนการ

2.3 ระยะเวลาในการประเมิน ในระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 ถึงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2563

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลผลิต เป็นขั้นตอนการประเมินในเชิงผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมจากการดำเนินโครงการ ได้แก่ ความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้เข้าร่วมโครงการ

3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนเทพศิรินทร์พุดฯ สระบุรี

3.2 เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน

3.3 ระยะเวลาในการประเมิน ในระหว่างวันที่ 1-30 มิถุนายน พ.ศ. 2563

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินด้านผลกระทบ เป็นขั้นตอนการประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยความคิดเห็นของครูและผู้ปกครองนักเรียน

4.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูและผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนเทพศิรินทร์พุดฯ สระบุรี

4.2 เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

4.3 ระยะเวลาในการประเมิน ในระหว่างวันที่ 1-31 กรกฎาคม พ.ศ. 2563

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลการดำเนินงาน เป็นขั้นตอนในการประเมินโครงการภายหลังจากที่ได้ดำเนินงานตามแผนงานของโครงการไปแล้ว การเยี่ยมชั้นเรียน นิเทศติดตามผลและสรุปผล และประเมินผลโครงการ เพื่อวางแผนการดำเนินการในปีต่อไป ประกอบด้วย การประเมินด้านประสิทธิผล การประเมินด้านความยั่งยืน และการประเมินด้านการถ่วงดุลความรู้

5.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ รองผู้อำนวยการ ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเทพศิรินทร์พุดฯ สระบุรี

5.2 เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบประเมินผลโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อศักยภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุดฯ สระบุรี ด้านผลการดำเนินงาน 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ด้านผลการดำเนินงาน

5.3 ระยะเวลาในการประเมิน ในระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2563 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2563

สรุปผลการวิจัย

การประเมินโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อศักยภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุดฯ สระบุรี มีภาพรวมอยู่ในระดับคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด โดยจากการประเมินโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อศักยภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุดฯ สระบุรี โดยใช้กรอบการประเมินตามรูปแบบ CIPPIEST Model สรุปได้ดังนี้

1. ด้านบริบท พบว่า การดำเนินโครงการมีความพร้อมในด้านบริบทอยู่ในระดับมาก โดยมีความพร้อมในระดับมากที่สุดได้แก่การดำเนินโครงการสามารถพัฒนานักเรียนให้มีกระบวนการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ และจุดมุ่งหมายของโครงการมีแนวทางการแก้ปัญหาที่ชัดเจน ตามลำดับ)

2. ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า การดำเนินโครงการมีความพร้อมในด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุ-อุปกรณ์ และสถานที่ในการดำเนินการ โดยมีระดับความพร้อมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

3. ด้านกระบวนการ พบว่า โรงเรียนมีการบริหารงานในการวางแผนและปฏิบัติการของโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีการมอบหมายหน้าที่และความร่วมมือที่ชัดเจน มีการวางแผนการให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย มีรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย มีการกำหนดแผน/โครงการล่วงหน้า และมีการจัดกิจกรรมตามแผนที่จัดทำขึ้น

4. ด้านผลผลิต จากการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อศักยภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุดฯ สระบุรี โดยการสอบถามความคิดเห็นนักเรียน พบว่า จากการดำเนินโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อศักยภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุดฯ สระบุรี นักเรียนมีความพึงพอใจที่เข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด โดยนักเรียนมีระดับความพึงพอใจสูงสุด ได้แก่ นักเรียนคิดว่าสามารถนำความรู้จากโครงการไปปฏิบัติในชีวิตจริงได้ สามารถช่วยให้นักเรียนปรับตัวมีนิสัยใฝ่รู้และรักการค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ นักเรียนมีความสุขสบายใจตลอดการร่วมกิจกรรม และนักเรียนชอบสนุกสนานเพลิดเพลินในการเรียนรู้ทุกกิจกรรม โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

5. ด้านผลกระทบ จากการประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อศักยภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุดฯ สระบุรี โดยการสอบถามความคิดเห็นครู จำนวน 14 คนและผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 329 คน พบว่า ภายหลังจากดำเนินโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อศักยภาพ การเรียนรู้ของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุดฯ สระบุรี นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีพฤติกรรมด้านการแสวงหาความรู้ในระดับมาก

โดยพบว่า นักเรียนเป็นผู้มีความขยันศึกษาค้นคว้าความรู้ ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีพฤติกรรมด้านจิตสำนึกทางสังคมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน นักเรียนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง และนักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองมากยิ่งขึ้น

6. ด้านประสิทธิผล ในด้านประสิทธิผล พบว่า ในภาพรวมมีประสิทธิผลอยู่ในระดับมากที่สุด โดยนักเรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนมากยิ่งขึ้น และนักเรียนมีความมั่นใจในความรู้ที่ได้รับระหว่างเข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด

7. ด้านความยั่งยืน ในด้านความยั่งยืน พบว่า ในภาพรวมมีความยั่งยืนอยู่ในระดับมากที่สุด โดยนักเรียนสามารถนำประสบการณ์ระหว่างร่วมโครงการไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อยู่ในระดับมากที่สุด และนักเรียนมีทักษะการแสวงหาองค์ความรู้ อยู่ในระดับมาก

8. ด้านการถ่ายโยงความรู้ ในด้านการถ่ายโยงความรู้ พบว่า ในภาพรวมมีระดับการถ่ายโยงความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยนักเรียนมีการนำประสบการณ์จากโครงการไปถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ และนักเรียนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนในชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการประเมินพฤติกรรมนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีพฤติกรรมการเรียนรู้เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดมีกระบวนการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

การประเมินโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อศักยภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุแค สระบุรี พบผลการประเมินที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากการประเมินโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อศักยภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุแค สระบุรี โดยใช้กรอบการประเมินตามรูปแบบ CIPPIEST Model พบว่า โครงการมีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเมื่อจำแนกตามองค์ประกอบของ CIPPIEST พบว่า ในการดำเนินโครงการมีระดับความพร้อมในเชิงประสิทธิภาพของโครงการทุกด้านโดยด้านบริบทมีจุดมุ่งหมายของโครงการที่มีแนวทางการแก้ปัญหาที่ชัดเจนด้านปัจจัยนำเข้า มีการเตรียมการวางแผน ความพร้อมในด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุ-อุปกรณ์และสถานที่ รวมทั้งด้านกระบวนการ มีกระบวนการบริหารงานในการวางแผนและปฏิบัติการ โดยมีการมอบหมายหน้าที่และความร่วมมือที่ชัดเจน การวางแผนงานและสามารถดำเนินกิจกรรมตามแผนที่จัดทำขึ้น ส่งผลทำให้โครงการมีประสิทธิภาพในการดำเนินการและเกิดประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมายทุกกิจกรรมของโครงการ ซึ่งเห็นได้จากการประเมินด้านผลผลิต ที่พบว่า นักเรียนมีความพอใจในการดำเนินงานของทางโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด การประเมินด้านผลกระทบ พบว่า ครูและผู้ปกครองนักเรียนพอใจพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดีขึ้นของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด และนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีพฤติกรรมการเรียนรู้เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด อยู่ในระดับมาก การประเมินด้านประสิทธิผล ที่พบว่า นักเรียนเกิดความเข้าใจมีความมั่นใจในความรู้ที่ได้รับระหว่างเข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด การประเมินด้านความยั่งยืน พบว่า นักเรียนสามารถนำประสบการณ์ระหว่างร่วมโครงการ ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อยู่ในระดับมากที่สุด และนักเรียนมีทักษะการแสวงหาความรู้ อยู่ในระดับมาก และการประเมินด้านการถ่ายโยงความรู้ ที่พบว่า นักเรียนมีการนำประสบการณ์จากโครงการไปถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ และนักเรียนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนในชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินโครงการในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับการวิจัยของวันเพ็ญ มีชัย (2559) ทำการวิจัยเรื่องการประเมินโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนเปรมติณสูลานนท์ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ผล

การประเมินโครงการ พบว่า ผลการประเมินด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อม ตามความคิดเห็นของ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารและครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและมีความคิดเห็นใกล้เคียงกัน จาก ผลการวิจัยจึงสรุปได้ว่า ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของโครงการในการแก้ปัญหาการเรียนซึ่งเป็นการเตรียม ความพร้อมในบริบทของโครงการการเตรียมความพร้อมของปัจจัยนำเข้าและการวางแผนกระบวนการบริหาร จัดการที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญทำให้โครงการประสบความสำเร็จเกิดผลผลิตโครงการเป็นไปตามแนวทางและ เป้าหมายที่กำหนด ซึ่งเป็นไปตามกรอบแนวคิดการประเมินโครงการเชิงระบบของ CIPPIEST Model (Stufflebeam D. L. et al, 2003; มาเรียม นิลพันธุ์, 2553) ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวทำให้โรงเรียนสามารถวางแผนการดำเนินกิจกรรมของโครงการอย่างต่อเนื่องได้ในปีการศึกษาต่อไป เพื่อให้สามารถส่งเสริมคุณภาพ นักเรียนให้บรรลุพันธกิจของสถานศึกษา และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียนที่สำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษากำหนด

2. ผลจากการดำเนินโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อ ศักยภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุแค สระบุรี ทำให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมที่ดีขึ้นตรงตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่โรงเรียนกำหนด แสดงให้เห็นว่า การจัดโครงการใน รูปแบบกิจกรรมและการพัฒนาแหล่งเรียนรู้มีส่วนช่วยในกระบวนการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี โดยสามารถบรรลุ วัตถุประสงค์ของโครงการ จากการดำเนินกิจกรรมในรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมและ ทักษะทางการเรียนรู้แก่นักเรียน ซึ่งมีความสอดคล้องกับการวิจัยของครองสิทธิ์ บุตรสุวรรณ (2562) ที่ทำการ วิจัยเรื่องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านท่าหนองพันทา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้เอื้อต่อการ จัดการเรียนรู้ในโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และการ นิเทศติดตามซึ่งการนิเทศ ติดตามในวงรอบที่ 1 เป็นการให้ความช่วยเหลือแนะนำ ส่วนในวงรอบที่ 2 เป็นแบบ ให้คำชี้แนะ และผลการติดตามการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้าน ท่าหนองพันทา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองคาย เขต 2 พบว่า 1) ครูมีความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพิ่มขึ้นทราบแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและครูทุกคน สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ตนเองรับผิดชอบได้ดียิ่งขึ้น 2) การดำเนินด้านการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ พบว่า มีการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนโดยปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการระบบ ดูแลและสภาพแวดล้อมแต่ละแห่งในดีขึ้น จากการประเมินของคณะกรรมการการนิเทศติดตามโดยรวมอยู่ใน ระดับมากและผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจในระดับมาก และมีสถิติในการเข้ามาใช้บริการแหล่งเรียนรู้เพิ่ม มากขึ้นทุกแหล่งเรียนรู้เช่นกันที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ในการดำเนินการโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนา แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อศักยภาพ การเรียนรู้ในครั้งนี้ โรงเรียนเทพศิรินทร์พุแค สระบุรี ได้ดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และปรับปรุงภูมิทัศน์ ได้แก่ ผลการดำเนินการของโรงเรียนทำให้ ผู้ปกครอง และชุมชน เห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือ มีการระดมทุนจากเครือข่ายความร่วมมือ ทั้งผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้มี ส่วนช่วยพัฒนากระบวนการเรียนรู้แก่นักเรียนได้และเกิดการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ต่อนักเรียน ผู้ปกครอง นักเรียนมีความพึงพอใจในพฤติกรรมของบุตรหลาน จากเหตุดังกล่าวจึงส่งผลให้การดำเนินโครงการปรับปรุง ภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อศักยภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุแค สระบุรี ในครั้งนี้บรรลุเป้าหมายสามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนได้

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นการประเมินโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อศักยภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุดแค สระบุรี สรุปลงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพองค์ความรู้จากการวิจัยอธิบายได้ว่า การประเมินโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อศักยภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุดแค สระบุรีใน 8 ด้าน คือ การประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ การประเมินผลผลิต การประเมินด้านผลกระทบ การประเมินด้านประสิทธิผล การประเมินด้านความยั่งยืน และการประเมินด้านการถ่ายทอดความรู้ ผลการประเมินทำให้ได้รับทราบข้อมูลที่สะท้อนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการดำเนินงานทั้งในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลการดำเนินงาน เพื่อใช้ประโยชน์ในการวางแผนและปรับปรุงการดำเนินงานส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุดแค สระบุรี และผลการประเมินจะเป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาโครงการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุดแค สระบุรี เพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนและการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การประเมินโครงการด้านบริบท ผู้รับผิดชอบโครงการควรมีการอธิบายความสอดคล้องความเหมาะสมของหลักการ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้าใจชัดเจน

1.2 การประเมินโครงการด้านปัจจัยนำเข้า นักเรียนและผู้ปกครองเข้ามาช่วยเหลือในการดำเนินงานโครงการยังน้อยอยู่ ผู้รับผิดชอบโครงการต้องหาวิธีการที่จะทำให้นักเรียนและผู้ปกครองเข้ามาช่วยเหลือในการดำเนินโครงการให้มากขึ้น

1.3 การประเมินโครงการด้านกระบวนการ ผู้รับผิดชอบโครงการควรอธิบายสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการให้เข้าใจมากขึ้น

1.4 การประเมินโครงการด้านผลผลิต การที่นักเรียนยังมีกระบวนการคิดและการคิดอย่างเป็นระบบ การคิดวิเคราะห์ด้วยเหตุด้วยผลที่ยังไม่ดีเท่าที่ควรต้องเน้นการสอนที่ให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการคิด และการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาให้ดีขึ้น

1.5 ผู้บริหารควรส่งเสริม สนับสนุน แนะนำกระตุ้นให้ครูเกิดการพัฒนานตนเองให้เกิดความคิดและความเข้าใจที่ตรงกันให้มากที่สุด โดยการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการประเมินในครั้งนี้ พบว่า การเตรียมความพร้อมของปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการส่งผลให้การดำเนินโครงการในปีที่ผ่านมามีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายของกิจกรรม ดังนั้น เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนเพื่อการดำเนินการในปีการศึกษาต่อไป ผู้รับผิดชอบโครงการจึงควรวางแผนการดำเนินงานโดยอาศัยข้อมูลจากการประเมินในครั้งนี้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินการ โดยการเตรียมความพร้อมของปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ครองสิทธิ์ บุตรสุวรรณ. (2562). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านท่าหนองพันทา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ชีพสุมน รังสยาร และสุภาพ ฉัตรารณ. (2549). การวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยด้วยโปรแกรม SPSS for Windows. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร:
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2541). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สุวิริยาสาน.
- มาเรียม นิลพันธ์. (2553). คู่มือการประเมินหลักสูตรระดับบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วันเผด็จ มีชัย. (2559). การประเมินโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนเปรมติณสูลานนท์ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. แหล่งที่มา <http://www.ptn-school.ac.th/?name=research&readresearch&id=3> สืบค้นเมื่อ 20 ธ.ค. 2563.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สามลดา.
- O'Dell, C. and Grayson, C. (1998). If Only We Knew What We Know: Identification and Transfer of Internal Best Practices. *California Management Review*. 40. 154-174.
- Stufflebeam D. L. et al. (2003). *Educational Evaluation and Decision-Making*. Illinois. Peacock Publishers: Inc.